

Секція 5.
Л.М. Закревська,
к.е.н, доцент кафедри економіки і права
Національний університет харчових технологій, м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО МІНІМІЗАЦІЇ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі глобалізації господарських зв'язків проблема забезпечення економічної безпеки набуває пріоритетного значення для всіх країн світу. В Україні це питання постало особливо гостро, оскільки сучасні проблеми світової економіки посилюються в нашій державі багаторічною системною кризою. В сучасних українських реаліях тривала економічна криза, яка розпочалася ще у 90-х роках минулого століття, загострилася з приходом світової кризи у 2008 році та продовжується сьогодні на тлі падіння курсу національної валюти, загостренням відносин з Росією, скороченням обсягів світової торгівлі через COVID-19.

Однією з важливих підвалин набуття Україною статусу країни з високим рівнем безпеки є протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Особливо гостро ця проблема виникла через неузгодженість функцій державних інституцій.

Наразі в Україні злочини у сфері економіки, в тому числі пов'язані з ухиленням від сплати податків чи відмиванням коштів, розслідують аж три правоохоронних органи: податкова міліція, яка після відокремлення податкової та митної служба стала єдиним, що залишилося від ДФС, Служба безпеки України та Національна поліція.

Незважаючи на значну розгалуженість таких органів, їх робота є дуже неефективною, що зумовлено насамперед: низьким рівнем функціональної взаємодії між контролюючими та правоохоронними органами, відсутністю єдиної інформаційної системи державних органів, конкуруванням між правоохоронними органами та високим рівнем стороннього впливу на такі органи; застарілими методами протидії кримінальним загрозам у сфері публічних фінансів, що застосовуються у роботі правоохоронних органів, а також недосконалістю методики збирання, обробки та аналізу інформації; відсутністю уніфікованих із зарубіжними правоохоронними інституціями методів виявлення та розслідування фінансових злочинів, скоєних із використанням можливостей транснаціональних злочинних фінансових схем.

Для впровадження дієвої реформи у сфері протидії кримінальним загрозам у сфері економічної безпеки в Україні назріла необхідність створити єдиний правоохоронний орган. З цією метою Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» [1]. Тепер усі функції виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки, які загрожують життєво важливим інтересам України, передаються новому правоохоронному органу – Бюро економічної безпеки. При цьому податкова міліція ліквідується. Саме цього вимагав від України Міжнародний валютний фонд (МВФ) для отримання чергового кредитного траншу.

Проте не всі підтримують цю ініціативу. Адже ключовим завданням даного органу є не лише розслідування кримінальних правопорушень в сфері економіки країни – він займатиметься розслідуванням ухилень від сплати податків, а також злочинами, пов'язаними з економікою та фінансами. В Бюро працюватимуть детективи, які не лише збиратимуть аналітичну інформацію про економічні злочини, але й вестимуть оперативно-розшукову діяльність на рівні з іншими силовими структурами.

Ці повноваження найбільш категорично сприйняли представники бізнесу. Їх обурює велика чисельність штату нового правоохоронного органу, яка налічуватиме близько 4 тисяч осіб, наділеного правами використання спеціальних засобів, у тому числі, вогнепальної зброї працівниками Бюро економічної безпеки, які мають спеціальні звання [2].

Представники бізнесу також вказують, що за спеціальні звання працівникам Бюро економічної безпеки передбачені посадові оклади в розмірі не менше 20 прожиткових мінімумів. Однак, інші фахівці, які мали б становити основу аналітичної функції бюро, не підпадають під такі умови та розміри оплати праці, що може створити проблеми в пошуку та працевлаштуванні ключової категорії персоналу для новоствореного органу [3].

Слід зазначити, що в бюджеті на 2021 рік Верховна Рада України не передбачила грошей на Бюро економічної безпеки, що створює додаткові перешкоди щодо реалізації даної ініціативи.

На нашу думку, позбавлений даний закон і переваг, які лягли в основу проекту закону «Про Національне бюро фінансової безпеки України» № 8157 [3]. Він пропонував створити в Україні правоохоронний орган абсолютно нового формату, за яким робота органу буде скерована аналітикою, так само як діяльність відповідних правоохоронних органів в країнах ЄС та ОБСЄ.

Аналітичні процедури мали б бути безконтактними, без втручання в діяльність бізнесу. Їх планували спрямовувати на виявлення негативних тенденцій та злочинних схем у сфері наповнення державного бюджету – при сплаті податків і зборів, а також у сфері витрачання бюджетних коштів – при розподілі та використанні державних грошей.

Тому варто дослухатись до практики, що широко використовується в розвинутих європейських країнах, і запровадити сучасну модель правоохоронної діяльності ILP (Intelligence Led Policing) в Україні. Її сутність полягає в систематичному збиранні та оцінюванні інформації за допомогою чітко прописаного аналітичного процесу, в результаті якого дані перетворюються на стратегічні та робочі аналітичні продукти, що підкріплюють фактичними даними процес прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Таким чином, інституційні перетворення в сфері забезпечення економічної безпеки, що були започатковані в Україні, мають, передусім, враховувати інтереси бізнесу, адже саме від нього залежить як стабілізація економіки країни, так і її економічна безпека.

Список використаних джерел:

1. Про Бюро економічної безпеки України. Закон України № 1150-IX від 28 січ. 2021 р. *Верховна рада України*. URL: www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-stvorennya-byuro-ekonomichnoy-67265
2. Ржеутська Л. Бюро економічної безпеки: податкова міліція 2.0 чи новий дієвий орган? *Deutsche Welle*. URL: www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/09/11/664982/
3. Беззуб І. Проблеми та перспективи створення Національного бюро фінансової безпеки в Україні. *Громадська думка про правотворення*. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/dumka/2018/7.pdf>
4. Про Національне бюро фінансової безпеки України. Проект Закону України № 8157 від 07 лют. 2019 р. *Верховна рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63676